

Združenie Dychových hudieb Slovenska

MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH ORCHESTROV V SR A V4

**zameraný na hľadanie ciest zabezpečenia podmienok pre rozvoj
dychových orchestrov na Slovensku**

konaný v rámci Vyšehradských dní dychovej hudby 2014

Zborník príspevkov

**13. september 2014
Kino Mier**

Považská Bystrica

Zahájenie seminára

Ján Jamriška,
riaditeľ festivalu Vyšehradské dni dychovej hudby 2014
emeritný predseda ZDHS

Vážení priatelia,

dovoľte mi povedať niekoľko slov na úvod seminára, ktorý sa bude zaoberať problematikou veľkých dychových orchestrov. Prečo sme dali tento seminár do programu dnešného podujatia? Situácia, v akej sa nachádzajú veľké dychové orchestre na Slovensku je žalostná. Pred 25. rokmi (pred rokom 1989) sa takmer v každom väčšom meste nachádzal veľký dychový orchester, v niektorých aj dva. Teraz v niektorom kraji nie je ani jeden. Situácia sa stále zhoršuje. Prečo to tak je, nad tým by sme sa chceli zamyslieť a chceme hľadať cesty, ako pomôcť tomu, aby veľké dychové orchestre nezanikli, ale vznikali. Situácia za predchádzajúceho režimu bola úplne iná. Veľké orchestre vznikali pri fabrikách, pri kluboch ROH a ďalších inštitúciách, ktoré dnes neexistujú. Zodpovednosť za vznik a existenciu dychových orchestrov sa začína prenášať na Základné umelecké školy. V súčasnej dobe bez ZUŠ nemáme šancu, aby veľký dychový orchester vznikol.

Dnes by sme sa mali poradiť, získať skúsenosti aj zo zahraničia, aby sme mohli poznatky posunúť na naše inštitúcie v oblasti školstva, kultúry. Zamerajme sa na to, ako pracujú orchestre na Slovensku, v zahraničí, čo si môžeme zobrať za príklad a čo môžeme ponúknuť my.

K situácii veľkých dychových orchestrov na Slovensku

Mgr. Adam Hudec, hudobný skladateľ, Čestný predseda ZDHS (SK)

Predstavenie.

Absolvoval som hru na hoboji VŠMU v Bratislave (1976). Potom som pôsobil ako prvý hobojista v Symfonickej orchestri Československého rozhlasu v Bratislave (do r. 1986). V rokoch 1975 – 1995 som viedol populárnu Malokarpatskú kapelu. Som zástupcom za oblasť dychovej hudby v Slovenskom ochrannom zväze autorskom, slovenskú dychovú hudbu zastupujem na medzinárodných sympóziách, kongresoch, súťažiach ako člen porôt. Som predsedom poradného zboru NOC pre dychovú hudbu. Moje skladby vyšli vo vydavateľstvách na Slovensku, v Rakúsku (viac ako 200 skladieb vydalo vydavateľstvo Adler Musikverlag), v Nemecku, Švajčiarsku, Holandsku, Anglicku, Slovinsku, Českej republike.

Podujatia s dychovou hudbou a súťaže dychových orchestrov.

ZDHS spolupracuje pri organizovaní súťaží a festivalov predovšetkým s Národným osvetovým centrom (NOC) a mestami a obcami, v ktorých sa podujatie uskutočňuje. V kategórii veľkých dychových orchestrov sa koná raz za 3 roky podujatie Vyšehradské dni dychovej hudby, ktoré je voľným pokračovaním festivalu Pádivého Trenčín (bol organizovaný v rokoch 1966 - 2008). Pre detské a mládežnícke orchestre sa koná každé 2 roky súťaž Hečkova Súťaž v Dolnej Súči. Pre malé DO sa každé 2 roky organizuje celoštátna súťaž v Lednických Rovniach. Vyhlasovateľom vyššie uvedených súťaží je NOC, ZDHS plní úlohu odborného garanta.

ZDHS má aj podujatia, pri ktorých je hlavným organizátorom. Reprezentačným podujatím je festival „Dychfest“, ktorý sa postupne konal už vo všetkých samosprávnych krajoch Slovenska. ZDHS založilo tradíciu autorskej súťaže skladieb pre malé DO Novomestská nota, ktorá je dnes organizovaná v spolupráci so Združením skladateľov dychovej hudby (ZSDH). V tomto roku sa uskutočnil prvý ročník autorskej súťaže koncertných skladieb pre veľké DO s názvom INTERMEZZO 2014. ZDHS organizuje workshopy, semináre za účelom vzdelávania mladých hudobníkov a skladateľov.

Počet orchestrov v krajine.

Podľa údajov Národného osvetového centra (NOC), do r. 1989 na Slovensku pôsilo okolo 500 dychových orchestrov, orchestrov dospelých, mládežníckych a detských, všetko spolu. Po r. 1989 keď v nejakom meste zanikla fabrika, bezprostredne potom zanikol aj dychový orchester. V dnešnej dobe na Slovensku je v ZDHS

MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH ORCHESTROV V SR A V4

registrovaných okolo 150 dychových hudieb (orchestrov dospelých, mládežníckych a detských), a toto číslo zahŕňa aj niekoľko skupín mažoretiek. Mimo ZDHS pôsobí asi 50 ďalších DO. Veľmi zlé je to, že z tohto počtu je veľkých DO dospelých okolo 10, a mládežníckych a detských veľkých DO asi tiež 10. Všetko ostatné sú kapely malého obsadenia, okolo 12 hudobníkov plus spev. V oblasti malých DO sme výborní, v oblasti veľkých DO sme na tom veľmi, veľmi zle.

Vydavateľstvá.

Do r. 1989 sa vydávali notové materiály v Opuse a v Hudobnom fonde. Po r. 1989 vydávalo notové materiály ZDHS. Noty sa však nepredávali, ostávali na sklade, tak ZDHS s vydávaním prestalo. V dnešnej dobe na Slovensku žiadny vydavateľ notového materiálu pre dychovú hudbu nie je, teda orchestre si nemôžu kúpiť noty tak ako v Rakúsku alebo Nemecku.

Spolupráca s krajinami V4 a Rakúskom.

ZDHS z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov nevysielajú orchestre do zahraničia. Spoluprácu so zahraničím si orchestre organizujú samé. Orchestre sa zúčastňujú festivalov vo všetkých krajinách V4 aj v Rakúsku: Kolín, Ostrava, Fryšták, Hodonín (ČR), Rybník, Jastrzebie-Zdrój (PL), Békéscsaba, Tótkomlós (H), Viedeň (A). Orchestre z týchto krajín sa zase zúčastňujú na festivaloch na Slovensku.

Financovanie ZDHS.

ZDHS je financované z členských príspevkov. Na činnosť nedostáva podporu od štátu ani z rozpočtov samospráv. Ak organizuje nejaké podujatia (festivaly, semináre, súťaže), musí žiadať o finančné prostriedky z grantových programov Ministerstva kultúry, Hudobného fondu. Tieto prostriedky sú však účelovo viazané na aktivity konkrétnych projektov (napr. Vyšehradské dni dychovej hudby, Dychfest, Seminár mladých talentov, Autorská súťaž Novomestská nota a pod.), musia byť podrobne zúčtované a nesmú byť použité na iné účely, teda ani na úhradu výdavkov zabezpečujúcich bežný chod Združenia. Zatiaľ jediný zdroj, ktorý poskytol prostriedky aj na činnosť Združenia, je Sociálny a kultúrny fond Slovenského ochranného zväzu autorského (SOZA), tento zdroj sa však objavil po prvýkrát v r. 2014. Sponzori o dychovú hudbu záujem nemajú.

Financovanie ZUŠ.

ZUŠ na Slovensku sú financované z rozpočtu miest a obcí, z prostriedkov, ktoré na tento účel dostávajú mestá a obce zo štátneho rozpočtu SR. Je tu veľká zodpovednosť na obciach, ako stavajú k podpore umeleckého školstva. Zodpovednosť leží aj na riaditeľoch ZUŠ, ako postavajú školské vzdelávacie programy, aby do nich zakomponovali súborovú a orchestrálnu hru a spolu s predstaviteľmi samosprávy hľadali finančné krytie pre vzdelávacie programy.

MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH ORCHESTROV V SR A V4

K situácii veľkých dychových orchestrov v Čechách

Libor Mikl, riaditeľ ZUŠ Morava Zlín, dirigent VDO ZUŠ Morava (ČR)

Predstavenie.

Som zo Zlína. V Dychovom orchestri mladých (Zlín) som začal účinkovať ako elév v r. 1978. Orchester ma ovplyvnil na celý život, stal sa mojím osudom. V r. 1993 som sa stal dirigentom a umeleckým vedúcim tohto súboru. V r. 1997 sme spolu s Ing. Turnerom dychovku mladých pretransformovali na Združenie Dychového Orchestra Mladých zo Zlína, nakoľko popri orchestri pôsobí aj mažoretková skupina. Otázka prísunu nových muzikantov a žiakov bola stále otvorená, preto som v r. 2003 s dvomi spoločníkmi založil súkromnú Základnú umeleckú školu Morava, ktorá pracuje s koncepciou „učiteľ za žiakom“, teda jazdíme do malých odľahlých obcí a miest v okolí Zlína, aby sme zabezpečili rovnosť príležitostí dostať sa k umeleckému vzdelaniu pre deti so zlou dostupnosťou do krajského mesta a taktiež, aby sme oživilí a naštartovali tradičnú kultúru najmä v malých obciach.

Počet orchestrov v krajine.

V „Združení dechových orchestřů České republiky“ je registrovaných 92 orchestrov. Z toho je 49 malých DO a 43 veľkých DO. Z celkového počtu 43 VDO, 23 pôsobí pri Základných umeleckých školách. O orchestroch pôsobiacich mimo Združenia presné informácie nie sú. Čo sa týka malých DO, predpokladá sa, že mimo Združenia pôsobí okolo 50 orchestrov, pri VDO by toto číslo bolo oveľa nižšie.

Podujatia s dychovou hudbou a súťaže dychových orchestrov.

Prvými podujatiami v roku je „Dechovková abeceda Vladimíra Vaniše Nýřany“, „Seriál koncertů dechové hudby Hodonín“, „Holišovská setkání s dechovkou v Holišově“ (všetko podujatia pre malé DO), január. Vo februári sa tradične organizuje Medzinárodný festival dychových hudieb v Prahe, to je festival pre veľké dychové orchestre, avšak v poslednej dobe má veľké ekonomické problémy a nie je isté či bude aj naďalej tento festival pokračovať. V marci nasleduje „Valašské setkání ve Fryštáku“, v apríli „Zbraslav u Brna“. V júni je organizovaný festival Kmochovo Kolín. Pri tomto festivale by som sa chcel pozastaviť. Poviem kriticky, v poslednej dobe festival v Kolíne už nie je o dychových hudbách. Je to otázkou biznisu, peňazí a pivovarov. Naposledy dychové hudby vôbec nekoncertovali, čo je veľká hanba. V júni sa taktiež koná Medzinárodná súťaž veľkých dychových orchestrov Ostrava,

MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH ORCHESTROV V SR A V4

ktorá si zachováva vysokú kvalitu. Dúfam, že organizátorom sa podarí udržať úroveň, pretože je to otázka financií. Súťaž organizuje občianske združenie v spolupráci s mestom, financií je stále menej, ministerstvo kultúry sa chová k takýmto festivalom macošsky. Podujatie „Hraj kapelo, hraj“ organizované „Združením dechových orchestrov ČR“ je prestížnym festivalom malých DO. V júli sa koná „Kubešova Soběslav“, vo Valašských Kloboukách je obrovský multižánrový festival na ktorom prevláda ľudová hudba a dychovka. Festivalov je pomerne veľa, nemáme ich všetky zmapované. Ale na 99% sú to festivaly pre malé DO. Pre veľké DO nám do budúca ostane bohužiaľ asi iba Ostrava.

Vydavateľstvá.

Stav s vydavateľstvami pre dychovú hudbu je v Čechách podobný ako na Slovensku. Notový materiál pre veľké orchestre od českých autorov sa nedá kúpiť. Vydavateľstvo skladieb pre veľké orchestre v Čechách neexistuje. Skladby zahraničných autorov najmä anlo-saských je možné získať z internetu. Notový materiál pre malé DO vydávajú vydavateľstvá pána Kubeša a pána Steranku.

Spolupráca s krajinami V4 a Rakúskom.

„Združení dechových orchestrov České republiky“ v súčasnosti vzťahy so zahraničnými združeniami nenadväzuje. Snažili sme sa rozvíjať spoluprácu so Saskom, Rakúskym Zväzom, s Belgickom. Vždy sa ale jednalo o reciprocitu a nie všetky orchestre boli ochotné na reciprocitu pristúpiť. Spoluprácu so zahraničím si zabezpečuje každý orchester sám.

K situácii veľkých dychových orchestrov v Poľsku

Michał Kogutowicz, dirigent Parafialna Orkiestra Deta Laskowa (PL)

Predstavenie.

Ukončil som hudobnú školu pri orchestri, ktorý teraz vediem v r. 1965. Neskôr som hral v reprezentačnom vojenskom orchestri. Naš orchester pracuje v amatérskych podmienkach, nie je to ľahká práca. Orchester sa skladá z členov farnosti Laskowa. V našom okolí pôsobí 94 orchestrov, s celkovým počtom členov 1100.

S náborom nových muzikantov začíname u detí vo veku 11 – 13 rokov, kedy sa už môžu začať učiť hrať na dychové nástroje, ak majú ku tomuto dispozície.

Aby sme dosiahli zlepšenie orchestra, potrebujeme nové nástroje, čo je závislé na finančných prostriedkoch, preto hľadáme sponzorov, ktorí podporia nákup nástrojov pre orchester. V Poľsku ale veľa hudobníkov v orchestroch hrá na nástrojoch zakúpených z vlastných prostriedkov. Aby sme si vychovali nových muzikantov, prijímame medzi seba žiakov základných škôl a gymnázií. Popri orchestroch máme muzikantské krúžky, máme veľa absolventov hudobných škôl. Ale mladí hudobníci hľadajú vlastné cesty, len čo sa naučia hrať zakladajú vlastné skupiny a hrávajú na zábavách. Naš orchester hráva najmä pochody a cirkevné piesne, nakoľko sme farnický orchester. Z účinkovania v našom orchestri máme veľké potešenie.

Počet orchestrov v krajine.

V Poľsku existuje okolo 2000 amatérskych dychových orchestrov, z ktorých každý musí mať svojho dirigenta. V našom Malopoľskom vojvodstve pôsobí 240 dychových orchestrov. 80% členov orchestrov tvoria mladí ľudia do 30 rokov, pričom dievčatá predstavujú polovicu tejto skupiny mladých. Teda dychová hudba nie je u nás mužskou záležitosťou. Mnohí z hudobníkov sú absolventmi hudobných škôl I. a II. stupňa.

Podujatia s dychovou hudbou a súťaže dychových orchestrov.

V Poľsku sa koná viac než 10 veľkých medzinárodných festivalov dychových hudieb. Známe sú medzinárodné festivaly v mestách Rybnik a v Jastrzebie-Zdrój, na ktorých sa s úspechmi zúčastňujú aj slovenské orchestre. Zabudnúť nemôžeme ani na „Mazowieckiego festival dychových orchestrov“ vo Varšave. Naš orchester sa zúčas-

**MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH
ORCHESTROV V SR A V4**

tňuje na festivale v meste Nowy Sacz, je to festival orchestrov Malopoľského vojvodstva. Na tomto festivale si nemôže zahrať každý orchester, musí sa naň najskôr kvalifikovať.

Vydavateľstvá.

V Poľsku je niekoľko internetových vydavateľstiev v ktorých je možné kúpiť úpravy skladieb autorov vážnej hudby, skladby anglosaských autorov a aranžmány skladieb žánrov pop, jazz, rock.

V Malopoľskom vojvodstve máme Centrum kultúry v Nowom Saczu, kde sa dajú zaobstarať noty pre dychový orchester.

(vydavateľstvá v Poľsku: <http://nuty.pl> <http://www.nuteusz.pl> <http://www.nuty.eu>)

Spolupráca s krajinami V4 a Rakúskom.

Náš orchester spolupracuje s Tvrdošankou z Tvrdošína. Každý rok prichádzajú ku nám a my chodíme na festivaly do Tvrdošína. V Malopoľskom vojvodstve spolupracujeme s orchestrom z Leszczyny (okres Powiat bocheński) a v našom okrese (Laskowa) spolupracujeme s orchestrami z obcí Krosna a Jaworzna. Vymieňame si noty, navštevujeme sa. Jedná sa teda o miestnu a cezhraničnú spoluprácu.

K situácii veľkých dychových orchestrov v Maďarsku

János Kracsmeri, riaditeľ ZUŠ Tótkomlóš, dirigent ZUŠ (H)

Predstavenie.

Som riaditeľom ZUŠ v Tótkomlóši od r. 1987 a dirigentom VMDO pri tejto škole. V našej umeleckej škole máme 250 žiakov, z ktorých 150 hrá na dychových hudobných nástrojoch. Mesto Tótkomlóš má iba 6000 obyvateľov. Ja som absolvoval vysokú umeleckú školu v hre na pozaunu meste Szeged. Od roku 1996 som členom predsedníctva Združenia dychových hudieb Maďarska. Naš orchester sa zúčastnil na mnohých festivaloch v Maďarsku a v Európe a na mnohých z týchto súťaží obsadil prvé, druhé alebo tretie miesto. Máme dobré vzťahy so Združením dychových hudieb Slovenska, osobitne s p. Adamom Hudecom, ktorý viackrát bol u nás v Tótkomlóši. Hrávame jeho skladby. Aj pri jeho poslednej návšteve u nás, pri príležitosti 45. výročia založenia orchestra sme hrali jeho skladbu – Koncert pre pozaunu a orchester. Sme radi, že sa môžeme zúčastniť na tomto podujatí.

Počet orchestrov v krajine.

V Združení dychových hudieb Maďarska máme registrovaných okolo 140 orchestrov. Toto číslo však nemusí byť konečné, nakoľko v tejto dobe sa prehodnocuje stav členskej základne a počet orchestrov bude spresnený. Prevažne sa jedná o veľké DO. V národnostne zmiešaných oblastiach, najmä v oblastiach s nemecky hovoriacim obyvateľstvom pôsobia aj malé DO s obsadením 12 - 20 členov. V Maďarsku je veľmi dobrá úroveň Základných umeleckých škôl, čo je základom pre dobré fungovanie dychových orchestrov. V Maďarsku máme 6 hudobných univerzít, na ktorých pôsobia veľmi dobré dychové orchestre. Ak sa pracuje systematicky, výsledky sa dostávajú.

Podujatia s dychovou hudbou a súťaže dychových orchestrov.

V Maďarsku je veľa festivalov. Prevažne sú organizované mestami a miestnymi inštitúciami, podobne ako to robíme u nás v Tótkomlóši. Orchestre ZUŠ mávajú súťaž raz za 3 roky, náš orchester už viackrát získal prvé miesto na tejto súťaži. V turistickom centre meste Siklós sa koná festival v krásnom prostredí miestneho hradu. V hradnom prostredí hostí svojich účastníkov aj festival v Sárváre, ktorý je organizovaný Maďarským zväzom dychových hudieb.

**MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH
ORCHESTROV V SR A V4**

Vydavateľstvá.

V Maďarsku do r. 1990 existovali vydavateľstvá pre dychovú hudbu. Po tomto roku sa situácia zhoršila, ale postupne nastalo zlepšenie. Veľmi dobre pracuje vydavateľstvo Editio Musica Budapest, ktoré vydáva skladby maďarských autorov (Árpád Balázs, Frigyes Hidas). Vydávané sú skladby pre detské orchestre, orchestre dospelých ako aj pre špičkové orchestre hudobných univerzít. Dobré vydavateľstvo je aj Debrecín. Viaceré vydavateľstvá na komerčnej báze ponúkajú skladby autorov z celého sveta.

Spolupráca s krajinami V4 a Rakúskom.

V Maďarsku si spoluprácu so zahraničím organizuje každý orchester sám. Samozrejme, že orchestre v blízkosti rakúskych hraníc spolupracujú najviac s rakúskymi orchestrami. V Tótkomlósi my máme šťastie, že tam bývajú Slováci, preto máme najlepšie kontakty so Slovenskom. U nás vystupovalo viacero orchestrov zo Slovenska: Poprad, Košice, Podbrezová, Hradište. Dobrú spoluprácu máme aj s mestami v južnom Poľsku, a to Rybnik, Jastrzebie-Zdrój, Krakov, Katowice, v ktorých sme už účinkovali a aj ich orchestre vystupovali u nás. Vystupovali sme aj v Blindenmarkte v Rakúsku, ale to bolo už dávnejšie, pred niekoľkými rokmi. Rakúsko je pre nás ďaleko, lebo Tótkomlós je pri rumunských hraniciach. V Českej republike sme vystupovali v Ostrave. Najlepšie kontakty máme teda so Slovenskom.

Financovanie.

V Maďarsku máme v posledných rokoch tiež určité ťažkosti. Našťastie financovanie ZUŠ funguje. Veľkým prínosom je, keď na čele školy stojí riaditeľ, ktorý hrá na dychovom nástroji alebo na husliach. Ťažkosti sú, ale treba pracovať oduševnene, treba pracovať veľa a potom budú výsledky. U nás je to tiež tak, že dirigent robí umeleckú prácu, organizačnú prácu, píše projekty, zabezpečuje financovanie. Veríme, že príde čas, keď v Maďarsku, na Slovensku, v Česku bude všetko fungovať tak, ako v Rakúsku a Nemecku.

K situácii veľkých dychových orchestrov v Rakúsku

Hannes Kaufmann, dirigent VDO Eisenstadt / St. Georgen, Burgenland (A)

Predstavenie.

Mám 50 rokov. Najskôr som sa učil hrať na zobcovej flaute, potom na klarinete a saxofóne. Na konzervatórium v Eisenstadte som študoval hru na klarinete a taktiež absolvoval dirigentskú školu. Už 25 rokov vediem 60-členný orchester v St. Georgen (mesto veľmi blízko pri Eisenstadte). Prednášam na rôznych muzikantských a dirigentských seminároch, 15 rokov som členom prezídia Burgenlandského zväzu dychových hudieb a súčasne dirigentom Spojeného dychového orchestra spolkovvej krajiny Burgenland. Veľakrát som bol členom porôt na rôznych medzinárodných súťažiach. Dychovú hudbu mám rád a mám z nej veľké potešenie.

Počet orchestrov v krajine.

Rakúsky zväz dychových hudieb zastrešuje 9 spolkových krajín Rakúska (Salzbursko, Štajersko, Burgenland ...). V Rakúsku je celkovo 2169 dychových orchestrov. Toto sú iba spolky zaregistrované v Rakúskom Zväze, nie malé kapely ako boli napr. Blaskapelle Makos, ktoré pôsobia mimo Zväzu. Celkovo v Zväze je organizovaných 109 tisíc muzikantov, z toho 63% muzikantov má menej než 30 rokov. Ženy a dievčatá tvoria 47% z celkového počtu muzikantov. Členmi Rakúskeho Zväzu sú aj zväzy Lichtenštajnska a Južného Tirolska (dnes súčasť Talianska), ktoré boli v minulosti súčasťou Rakúska. Južné Tirolsko má 210 výborných orchestrov. V Rakúskom Zväze sa pred 9 rokmi rozhodli, že založia podskupinu mládežníckych orchestrov, teda Mládežnícky zväz DO. Tento mládežnícky zväz dostáva financie na svoju činnosť z Ministerstva mládeže a športu. Toto bol veľmi dôležitý krok pre rakúsku dychovú hudbu. V priemere, rakúsky dychový orchester má 42 členov.

Podujatia s dychovou hudbou a súťaže dychových orchestrov.

Najväčším podujatím je festival v Schladmingu s názvom „Mid Europe“ (viac než 30 orchestrov a 2500 hudobníkov z celého sveta), niečo podobné ako festival Midwest festival v Chicagu, ktorý je najväčším festivalom dychových orchestrov na svete. Veľký medzinárodný festival sa koná vo Vöcklabrucku (spolková krajina Horné Rakúsko) a v meste Ried im Innkreis (taktiež Horné Rakúsko) sa koná veľtrh hudobných nástrojov spojený s festivalom dychových orchestrov. Raz za 3 roky sa v meste Feldkirch koná súťaž veľkých dychových symfonických orchestrov (70 – 130 hudobníkov), na ktorej orchestre hrajú veľmi náročné transkripcie diel autorov vážnej hudby (Šostakovič a pod.). V Rakúsku sú veľké orchestre rozdelené do skupín A, B, C, D, E, pričom E je najvyššia kategória. Na budúci rok sa v Eisenstadte bude konať súťaž orchestrov z celého Rakúska skupiny C. V blízkosti mesta Ried sa koná aj veľký „Woodstock“ festival (spí sa na zemi s plecniakom na ramenách), ktorý začal pôvodne ako dychový, ale v súčasnosti hostí rôzne žánre.

**MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH
ORCHESTROV V SR A V4**

Vydavateľstvá.

Najväčšie vydavateľstvá sú vo Viedni: Kliment, Doblinger, Koch a taktiež Adler Musikverlag v Bad Aussee. Potom máme obrovské množstvo malých vydavateľstiev, ktoré často vydávajú skladby iba jedného autora, napr. dirigenta, učiteľa v hudobnej škole a pod.

Vytvorili sme internetovú stránku www.notendatenbank.net, na ktorej je možné nájsť skladby autorov z celého sveta. Skladby je možné si vypočuť, čo je veľmi dobrá pomôcka pre dirigentov.

Spolupráca s krajinami V4.

Orchestre v pohraničných oblastiach najviac spolupracujú s orchestrami zo susedných krajín. Napr. pri maďarských hraniciach orchestre často vystupujú v Šoproni a naopak. Orchestre v oblasti nad Viedňou a v severnej časti Rakúska majú dobré kontakty so Slovenskom a Českou republikou (Južné Čechy). V minulosti sme mali oficiálne kontakty medzi Eisensdtatom a Bratislavou.

Financovanie umeleckých škôl.

Pred časom boli najmä privátne školy, teraz je snaha, aby v každom okrese bola aspoň jedna štátna hudobná škola. Žiaci hudobných škôl prichádzajú z kapiel, orchestrov, hudobných spolkov pôsobiacich v obciach, mestečkách, dolinách, kde každý orchester má svoju históriu. Keď sa mladí muzikanti niečo naučia vo svojej kapele, potom sa idú vzdelávať do hudobnej školy, kde sa dostanú na vyššiu úroveň. Obce musia platiť určité poplatky hudobnej škole za svojich žiakov. Hudobná škola stojí na 3 finančných pilieroch. Učítelia sú platení štátom, resp. spolkovou krajinou (Burgenland, Salzburgsko ..., Rakúsko má 9 spolkových krajín). Mesto v ktorom sa škola nachádza musí zabezpečiť prevádzku školy, teda budovu, energie. Tretím pilierom sú rodičia, ktorí platia poplatky za svoje deti. Na hudobných školách sa žiaci venujú komornej a súborovej hre, alebo na nich aj vznikne detský/mládežnícky orchester. Ale žiaci chodia predovšetkým hrať naspäť do kapiel a orchestrov vo svojich obciach. Teda starostom obcí sa oplatí vysielat' deti do hudobných škôl, odkiaľ sa im vrátia vyškolení a lepší hráči.

Financovanie Rakúskeho zväzu dychových hudieb.

Rakúsky zväz dychových hudieb je zastrešujúca organizácia. Funkcionári Zväzu pracujú zadarmo, každý z nich má iné zamestnanie. Ak chce Zväz usporiadať nejaké podujatie, musí žiadať prostriedky od rôznych ministerstiev. Avšak v každej z deviatich spolkových krajín má Zväz svoju kanceláriu, v ktorej pracujú 1 – 2 ľudia (záleží na veľkosti spolkovej krajiny). Títo ľudia sú platení z financií na kultúru príslušnej spolkovej krajiny. Všetky činnosti pre Zväz na úrovni spolkovej krajiny vykonávajú funkcionári taktiež zadarmo. Krajanský zväz im prepláca iba cestovné a diéty, keď vykonávajú činnosti pre Zväz. V každej spolkovej krajine má Zväz rozpočet, aby mohol svoju činnosť financovať.

Zkušenosti a podněty při vzniku, organizaci, provozu a udržování činnosti velkých dechových orchestrů na Moravě a v Čechách a podpora její existence

Libor Mikl, riaditeľ ZUŠ Morava Zlín, dirigent VDO ZUŠ Morava (ČR)

Dámy a pánové, vážení kolegové,

dovoľte mi najprve se krátce představit. Jmenuji se Libor Mikl. V roce 1987 jsem ukončil studium na státní Konzervatoři v Kroměříži a po absolvování základní vojenské služby u hudby pohraniční stráže PSOSH FMC ČSSR jsem studoval soukromě dirigování u profesora Holiše v Brně a následně na JAMU v metodickém centru „výuka žesťových dechových nástrojů a bicích“.

V roce 1989 jsem nastoupil jako učitel hudby na ZUŠ – Otrokovice, kde jsem začal zakládat detašovaná pracoviště s pedagogickou výukou.

V roce 1993 jsem nastoupil na ZUŠ ve Zlíně Štefánikova, kde jsem dostal na starost dechový orchestr mladých, ve kterém jsem se učil hrát jako mladý v roce 1978 a tento soubor se stal doslova mým osudem.

V roce 2003 jsem založil se svými dvěma kolegy soukromou ZUŠ (počáteční stav žáků 105, dnes 850 žáků) s jasnou koncepcí „učitel za žákem a znovuoobnovení a zachování tradic a regionální kultury, kde škola působí“.

Cíl byl naprosto jasný. Po změně vedení krajské školy zachovat odloučená pracoviště a tak zachovat rovný přístup k uměleckému vzdělávání dětí z odlehlých obcí a měst, a zabezpečit dostatek mladých hudebníků pro souborovou a orchestrální činnost. Proto nakonec nezbývalo než založit dle svých představ svou soukromou školu.

Zkušenosti k vytvoření nebo udržení dobře fungujícího velkého orchestru mladých si dovoľím rozdělit do několika bodů:

- Občanskoprávní a ekonomické zabezpečení souboru
- Dostatečný přísun mladých hudebníků
- Kvalitní a kvalifikované vedení souboru
- Reprezentace tradiční národní kultury
- Výchova mladých umělců praktikujících aktivně regionální kulturu a utváření jejich mravního, intelektuálního a estetického potenciálu

**MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH
ORCHESTROV V SR A V4**

A/

Devadesátá léta minulého století byla ve znamení v České republice, mimo jiné, i v rušení závodních či městských a jiných domů kultury, a pak následnou, říkejme tomu, transformaci na různé formy soukromých společností apod. Dnes víme, kam to mnohdy dospělo. Ne všude se o tyto domy kultury postaralo město. V každém případě byly soubory, nejen z těchto důvodů, nuceny se převtělít v občanská a jiná sdružení a tímto se mnohdy situace ve vedení velmi ztížila. /Vedení účetnictví, kontroly finančního úřadu apod. / Je třeba si připomenout, že vedení souborů bylo u nás a je stále ve znamení finanční a časové nezištnosti. Stalo se také v několika případech, že domy kultury, jako zázemí pro souborovou činnost, zanikly úplně a soubory se ocitly de facto na ulici.

Z výše uvedených důvodů byla dechovka mladých v roce 1996 přetransformována v občanské sdružení s poměrně komplikovaným názvem „Sdružení dechového orchestru mladých „čili SDOM . Sdružení proto, protože sdružuje hudebníky, tedy velký dechový orchestr a také mažoretkovou a pohybovou složku. Sdružení navazuje na dechovku mladých, která ve Zlíně byla založena v roce 1946 panem Karlem Trávníčkem. Striktně však dodržujeme anebo se o to snažíme statut mládežnické dechovky. Průměrný věk je v současné době 17 let. Je třeba říci, že většina z 92 dechových orchestrů, sdružených v SDOČR /Sdružení dech. Orchestrů České republiky/ má své IČO a jsou samostatné právnické osoby. Bez této podmínky by orchestry nebyly dotovány z městských či jiných fondů. Je třeba však zdůraznit, že zpracování některých žádostí a dotačních titulů jsou mnohdy nad možnostmi časovými i finančními těchto spolků. Samostatnou kapitolou jsou mládežnické orchestry pod ZUŠ. Učební plány a osnovy, dnes ŠVP / Školní vzdělávací programy/ vůbec neřeší finanční problematiku těchto souborů. Hodiny pro pedagogické pracovníky dotované státem jsou nedostatečné. Pro základní umělecké školy takový orchestr představuje finanční ale i legislativní zátěž. Bez osvětleného ředitele a dotační podpory ze strany zřizovatele školy /město, kraj/ nemůže školní orchestr vůbec existovat. Takto hovoří samozřejmě i statistika. Česká republika má 488 ZUŠ, dechových orchestrů při ZUŠ je jen 23.

B/

Se základním uměleckým školstvím souvisí i můj druhý bod mého příspěvku. Je třeba kriticky říci, že pokud dobře vybudovaný systém základního uměleckého školství nepochopí svou úlohu a službu pro společnost a stát, tak je nefunkční. Dle mého názoru je systém dobře nastavený na to, aby umělecké školy začaly vychovávat absolventy schopné se podílet na rozvoji a zachování aktivní regionální či tradiční kultury. Základní umělecké školy nejsou školy, které by poskytovaly stupeň vzdělání. Z tohoto důvodu však nejsou o nic méněcennější než ostatní školy, pokud vedení pochopí výchovný cíl, čili klíčové kompetence absolventa uceleného 11. letého studia. Tam, kde vedení pochopilo úlohu základního uměleckého školství, je dostatek

**MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH
ORCHESTROV V SR A V4**

mladých hudbníků pro souborovou či orchestrální činnost bez ohledu na žánr a funguje i aktivní, podotýkám aktivní regionální kultura, nositelka té kultury vyšší, národní.

C/

Bohužel již nostalgicky vzpomínám na setkání dirigentů a skladatelů v Krnově na dnech nové tvorby, pořádané dnes již v legendárním Karlem Dospivou a za velmi erudovaného komentáře Evžena Zámečnicka. Připomínám, že se jednalo o vyložené novou českou tvorbu pro velký dechový orchestr. Skladeb bylo vždy více jak 10 a vždy jsme si pro vlastní orchestr vybrali. Zároveň probíhaly semináře na téma dirigování a odborné vedení velkých dechových orchestrů. Dnes bychom v ČR něco podobného těžko našli. Byly pokusy v Ostravě, v Roudnici, vše je již minulost. Neexistuje v ČR škola, která by odborně a hlavně uceleně připravovala odborníky pro vedení velkého dechového orchestru. Zde na tomto poli musí sehrát svou úlohu i SDOČR. Je třeba vyvinout tlak společně s MK / ministerstvo kultury/ a MŠMT / ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy/ na institut národního vzdělávání pedagogických pracovníků a v této spolupráci problém řešit. Pokud se ovšem přidají i ZUŠ.

Práce s velkým dechovým orchestrem, obzvláště mládežnickým, je náročné hlavně po stránce psychické ale i fyzické. Erudovanost dirigentů musí být nejen odborná (dirigent, instrumentátor, skladatel) ale i pedagogická a psychologická. V neposlední řadě by měl mít vztah k národní a tradiční kultuře, protože dechová hudba do této kategorie patří a není na místě je považovat za překonanou.

Z toho vyplývá, že dobrým dirigentem a uměleckým vedoucím může být jen vysoce erudována osobnost s dostatečným kulturním a pedagogickým rozhledem a přehledem.

D/

V tomto bodě mého příspěvku chci velmi varovat, a zvláště u mládežnických souborů, na bezbřehou interpretaci, říkejme tomu, anglosaských autorů a instrumentátorů populárních a jiných skladeb či melodií. Když už, tak doporučuji je zařazovat vkusně a sledovat bohatost a hloubku instrumentace. Samozřejmě s přihlédnutím na náročnost skladby. Již slyším nářky dirigentů, že nemají co z naší tvorby hrát, protože mladé hudbníky to již nebaví a dokonce jsem slyšel názor, že Pravečkovskopádívého instrumentace je překonána.

Není překonána, je stále ve světě originální. Přece není třeba připomínat, že evropská integrita je důležitá po stránce bezpečnostní a ekonomické. Není dobrá a vhodná po stránce kulturních tradic. Vždyť pro národní identitu je právě důležitá mimo jiné i ta kulturní. Anebo chceme být všichni Američany. Proto i dechová hudba by měla v tomto bodě sehrát svou úlohu. Ve vyspělých evropských zemích to tak je. Je třeba motivovat mladou generaci pro novou tvorbu a přesvědčit je, že koncertní dechová hudba není minulostí a že je to obrovské pole velké umělecké seberealizace, právě na

**MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH
ORCHESTROV V SR A V4**

páteři měkké, originální, léta ověřené barvy instrumentace mistrů Pravečka a Pádivého.

Již dva roky se snažím realizovat a nastartovat se ZUŠ RAJEC a BOJNICE, s pány Balážem, Betkem, Remeniusem, Grosmanem a s dalšími uměleckými a pedagogickými osobnostmi, soutěžní projekt určený k nastartování anebo restartu nové originální koncertní tvorby pro velké dechové orchestry.

Plně věřím, že objevíme velké talenty, vedle těch současných, jako je např. Adam Hudec nebo Aleš Pavlorek (komponuje komorní a orchestrální hudbu, jeho skladby byly provedeny na významných hudebních festivalech Janáčkův máj, Forfest v Kroměříži, Bratislavské hudební léto). Že dokážeme navázat na bohatou, ale i zavazující minulost české a slovenské koncertní dechové hudby. Koneckonců probíhající Vyšehradske dny v Povážské Bystrici to jen dokazující. Ján Jamriška to cítí stejně.

E/

Léta praxe mám ověřeno, že největší procento absolventů ZUŠ věnujících se dále aktivní hře na hudební nástroj jsou mladí hudebníci, kteří prošli řádnou souborovou či orchestrální hrou.

V této souvislosti si dovolím prezentovat odvážnou myšlenku.

Přestože základní umělecké školy v hudebních oborech upřednostňují individuální výuku a přestože učební osnovy, případně ŠVP jim nařizují od určitých ročníků kolektivní hru, je mnohdy podceňována, ba i fluktuována / kolektivní či souborová hra/. Důvody jsou mnohdy nasnadě: ekonomika, náročnost výuky a bezpečnostněorganizační náročnost.

Žáků, kteří se dostanou na konzervatoře a umělecké školy vyššího typu je přitom z celkového ročního počtu absolventů jen promile a při sebelepší škole. Větší procento jsou ti ostatní. Již nikdo nesleduje, kolik se jich po absolutoriu ZUŠ věnuje aktivní hře na hudební nástroj, byť na amatérské úrovni.

Celá didakticko-metodická práce pedagogických pracovníků v ZUŠ by měla dle mého názoru směřovat k aktivnímu provozování kultury svých absolventů.

Kladný vztah absolventa ZUŠ ke kultuře je samozřejmostí, mně to však nestačí!!!!

Skúsenosti pri vzniku, organizácii, prevádzke a udržiavaní činnosti veľkých dychových orchestrov.

Vladimír Dianiška, riaditeľ ZUŠ Devínska Nová Ves, dirigent DO ZUŠ (SK)

1. Súčasná situácia – dychové orchestre pri Základných umeleckých školách (ďalej ZUŠ) a orchestre v obciach
2. Stratégia
3. Motivácia
4. Bariéry
5. Dychové orchestre pri ZUŠ a mimo ZUŠ
6. Médiá perspektíva

Súčasná situácia

Zriaďovatelia ZUŠ – obce, cirkvi, súkromní zriaďovatelia
ZUŠ, Vedenie ZUŠ, Učiteľ

Veľmi dobré podmienky pre vznik dychového orchestra môže vytvoriť aj základná umelecká škola, s podporou jej zriaďovateľa (obce, cirkvi, súkromného zriaďovateľa). V súčasnej situácii je možné nastaviť aj školské vzdelávacie programy týmto smerom.

Zriaďovateľ základnej umeleckej školy (ďalej ZUŠ) zastáva v tomto veľmi dôležitú funkciu, nakoľko celé financovanie ZUŠ závisí, v súčasnom legislatívnom prostredí, od neho.

Úloha ZUŠ je najmä nastaviť školský vzdelávací program tak, aby boli vytvorené čo najlepšie podmienky po stránke odbornej. ZUŠ zabezpečí odbornú a pedagogickú stránku.

Veľmi dôležité je získať pre podporovanie dychovej hudby vedenie školy, riaditeľa, jeho poradné orgány. To môže dokázať len pre vec zanietený učiteľ, učiteľia. Tí sú často pre takýto druh činnosti „pohodlní“.

O to viac treba hľadať a podporovať práve tých, ktorí sa chcú na túto rehoľu dať.

Takíto učiteľia totiž okrem odborných schopností musia mať aj dobré komunikačné a diplomatické schopnosti (deti, rodičia a pod.)

Stratégia

a) Zakladanie súborov (aj nedychových)

b) Výchovné koncerty

učitelia (interpreti) – žiaci (poslucháči)

žiaci (interpreti) – žiaci (poslucháči)

**MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH
ORCHESTROV V SR A V4**

- c) Sústreďenia
- d) Spolupráca s inými školami, inštitúciami a pod.

Na ZUŠ považujem za veľmi potrebné podporovať súborovú hru. Akúkoľvek. Nemusia to byť práve dychové nástroje. Je veľmi dôležité naučiť deti a mládež „nájsť si čas“. Prvým predpokladom úspechu je ak sa v rámci súboru nájde spoločný termín na návky. To, aby sa ich nástroje časom zmenili na dychové, záleží od učiteľa, ktorý ich vedie. A k tej zmene nástroja veľmi inšpirujú aj tematicky zamerané malé výchovné koncerty, maximálne pre 50-60 detí. Na nich sa osvedčilo najmä ak deti počuli na príslušnom dychovom nástroji rôzne pazvuky, zvukové efekty (samotný nátrubok, hubička, hra s dusítkom, nátrubok-hadica-lievik a pod.)

Keď sme nemali na škole dostatok žiakov na dychové nástroje, účinkovali na výchovných koncertoch učitelia. Neskôr ich úlohu prebrali žiaci.

Veľkou motivačnou vzpruhou pre ďalšie pôsobenie školského dychového orchestra boli a sú spoločné sústreďenia.

Po určitom sfunkčnení orchestra, nadviazali jeho členovia vďaka rôznym vystúpeniam kontakty aj so zoskupeniami z iných ZUŠ a došlo k multi-žánrovej spolupráci. Vďaka aktivitám orchestra, jeho úspechom, si ho všimli aj predstavitelia samosprávy, čo sa odzrkadlilo na podpore rôznych projektov naviazaných na orchester.

3. Motivácia

- Vybavenie nástrojmi
- Samotné účinkovanie, možnosť prezentovať sa
- Výhody zo súborovej hry
- médiá

Festivalový orchester Bratislava (FOR Bratislava) vznikol na pôde ZUŠ, v ktorej má vytvorené slušné podmienky. V úrodnejších rokoch poskytol zriaďovateľ („hlavné mesto SR Bratislava“) finančné prostriedky na „drahšie“ hudobné nástroje. ZUŠ okrem toho zo svojho rozpočtu, z prostriedkov na vzdelávacie poukazy a z peňazí, ktoré poskytlo rodičovské združenie nakúpila potrebné hudobné nástroje. Počas školského roka, aj cez prázdniny, organizuje sústreďenia pre školský dychový orchester formou „hudobných táborov“, na ktoré však mali prístup aj deti a mládež, ktorí ešte nehrali na dychových nástrojoch. Tento postup sa osvedčil, nakoľko po bližšom spoznaní týchto nástrojov, aj s možnosťou vyskúšať si vylúdiť nejaký tón, často prestúpili na dychový nástroj, prípadne im riaditeľ školy schválil možnosť učiť sa na tomto nástroji formou obligátneho nástroja, popri ich hlavnom predmete. Vo Festivalovom orchestri Bratislava je niekoľko hráčov, ktorí sú pôvodom sláčikári, gitaristi a pod.

Učitelia dychového oddelenia v ZUŠ Istrijská 22, Bratislava sa tiež boría s presvedčaním rodičov, aby dali svoje dieťa na dychový nástroj, nemyslím tým zob-

MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH ORCHESTROV V SR A V4

covú flautu. Situácia nie je ideálna, ale častou prezentáciou orchestra aj v regionálnej televízii a vôbec v Bratislave a okolí, s využitím ďalších možností propagácie (sociálne siete, internet a pod.), ako telesa, ktoré hrá žánrovo pestrý repertoár predsa len pomaly pribúdajú záujemcovia o hru na dychových nástrojoch a o hru v orchestri.

Orchester však netvorí iba žiaci ZUŠ Istrijská. Poslednou dobou sa ku nám pridávajú mládežníci zo širokého okolia Bratislavy, ktorí sa naučili hrať na iných ZUŠ, ale nemajú možnosť hrať v inom dychovom orchestri, ako aj mladí hudobníci, ktorí prišli do Bratislavy študovať. Dovolím si však tvrdiť, že ich oslovila aj určitá kvalita orchestra a čo pokladám za dôležitejšie jeho vnútorná klíma a samozrejme možnosť seberealizácie.

4. Bariéry

počiatkový nezáujem detí, počiatkový nezáujem rodičov
pohodlnosť pedagógov, pohodlnosť samotných muzikantov
obraz dychovej hudby v časti verejnosti, nezáujem médií

Kvôli akýmisi predsudkom, voči dychovej hudbe treba spočiatku dosť zápasiť s počiatkovým nezáujmom detí a ich rodičov o hru na dychových nástrojoch. Ale je to aj kvôli neznalosti. Niekedy deti aj rodičia žasnú, že také nástroje vôbec existujú. Nikde ich totiž nevidia. Hudbu, síce počujú, ale hudobné nástroje nedokážu identifikovať. V televízii vidia speváka, tanečníkov, ale hudobníci sa pre obraz stali „persona non grata“.

Stáva sa však, že aj samotní učitelia „dychári“ radšej učia „zobcovky“, ako by mali prehovárať deti na normálny dychový nástroj. A viest' súbor? Takých je veľmi málo.

5. Dychové orchestre pri ZUŠ a mimo ZUŠ

(vlastné skúsenosti a postrehy, nemusí platiť všeobecne)

Det'ské a mládežnícke dychové orchestre, ktoré sú zastrešené ZUŠ, môžu mať v súčasnosti vytvorené aké-také podmienky na existenciu. Záleží od zriaďovateľa, resp. od vedenia samotných škôl a dobrého zloženia pedagogického zboru. Dôkazom toho sú aj orchestre tejto vekovej kategórie, ktoré sa prezentujú na rôznych podujatiach v rámci Slovenska, či dokonca reprezentujú Slovensko na medzinárodných festivaloch.

Iná situácia je pri orchestroch, ktoré kedysi patrili pod veľké podniky, či domy kultúry. Za štvrtstoročie sa ich počet zredukoval, podporované sú veľmi slabo, alebo vôbec. Ak sú z regiónu, kde ani v rámci verejnosti nie sú až tak záujmovo preferovaní (napr. región Podpoľania, kde dominuje folklór), tak prichádza ku ich stagnácii, čo je ešte ten lepší prípad, alebo k zániku. Je veľa teraz už malých dychových orchestrov, s dosť improvizovaným obsadením, ktoré napriek nepriaznivým podmienkam predsa len fungujú na základe vlastného zánietenia. Hrajú na veľmi opotrebovaných nástro-

MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR O PROBLEMATIKE VEĽKÝCH DYCHOVÝCH ORCHESTROV V SR A V4

joch, vo vlastnom oblečení a pritom v rámci obce aspoň pri nejakých slávnostnejších príležitostiach prakticky dobrovoľnícky účinkujú. Tieto kapely, orchestre by určite potrebovali nejakú pomoc nielen z obcí, v ktorých pôsobia, ale možno aj zo ZDHS. Určite bude potrebné čo najlepšie zmapovať terén v tejto problematike a hľadať východiská z tejto situácie.

Samozrejme sú aj podniky, ktoré neboli rozkradnuté, resp. ktoré tí, čo ich sprivatizovali, nenechali padnúť. Nie je ich asi veľa sám poznám jeden. Želám Dychovému orchestru Podbrezová, aby mali za sebou tak silný podnik aj v nasledujúcom storočí. Tam, aspoň zvonka sa to javí, má orchester podporu. Ja ale chcem veriť, že takýchto orchestrov, ktoré majú niekoho, kto ich podporuje nielen morálne (aj to je však potrebné) je, alebo bude čiasom viac.

6. Médiá a perspektíva

spolupráca, zaniatenosť
príležitostné spájanie malých súborov v regiónoch
prezentácia, lobovanie

V dobe, ktorú žijeme, sme odkázaní na spoluprácu. Na ozajstnú spoluprácu v prvom rade medzi dychovými orchestrami, malými dychovkami. Výsledkom by malo byť určité sebaobetovanie sa v prospech spoločných projektov. Myslím si, že účasťou na väčších projektoch v rámci obce, či kraja, majú orchestre možnosť dostať sa aj do pre nich tak nežičlivých médií. Prečo by sa aspoň občas nemohli spojiť niektoré súbory a postaviť veľký orchester? Často zaberie titul, názov. Predstavte si titulok: „Účinkuje 100 členný dychový orchester...“ Samozrejme musí to mať zmysel a príležitosť a dobré načasovanie. Alebo spoluúčinkovať s iným mediálne známejším telesom a pod. Určite by sa k tomu pridali aj reprezentanti samospráv. A to je už ďalší článok spolupráce. Bez nájdania spoločnej reči so samosprávou, predstaviteľmi obcí si neviem predstaviť lepšiu budúcnosť dychovej hudby. Dôležité je, aby si vždy každá strana, ktorá vyzýva k spolupráci dobre uvedomila význam a zloženie tohto slova. Najmä tú jeho prvú časť

Aj keď v oblasti dychovej hudby je veľa pre vec zaniatených ľudí, stále to nestačí. Takže treba týchto ľudí stále vyhľadávať a podporovať ich a hlavne ich nenechávať samých ak chcú pre nás niečo urobiť.

Možno to často ani nie sú hudobníci, ale majú radi hudbu, aj tú dychovú. Možno práve oni budú vedieť na základe svojich možností pomôcť dosiahnuť stav, kedy budú aj dychové orchestre prezentované v médiách, najmä v tých verejnoprávnych.

Viem, to čo tu spomínam nie sú jednoduché veci, možno sú i naivné a niekto si povie, že celé to je odsúdené na neúspech. Možno ani to nepomôže k lepšej propagácii dychovej hudby. Možno. Ale radšej prehrať so ct'ou, ak by sme už mali ozaj definitívne prehrať. Myslím si však, že aj vďaka oázam v tejto púšti nie je dôvod myslieť na zánik. Veď klíma sa neustále mení a možno práve teraz v náš prospech. Len musíme byť na to pripravení.

Postrehy skúseného pedagóga

Mgr. Michal Bróska, riaditeľ ZUŠ Považská Bystrica, dirigent DO ZUŠ (SK)

Podľa štatistiky Ministerstva školstva (MŠ) je na Slovensku 16 konzervatórií. Minimálne 8 z týchto konzervatórií vyučuje na vysokej odbornej úrovni interpretačné umenie a vychováva nie len umelcov v hre na dychové nástroje, ale predovšetkým učiteľov. Títo učitelia chodia na naše Základné umelecké školy (ZUŠ) vyučovať, Slovensko má vyše 300 ZUŠ (podľa najnovšej štatistiky MŠ), na väčšine týchto škôl prevládajú hudobné odbory. Je tu teda dosť veľký potenciál, aby deti mal kto učiť hrať na dychové nástroje na kvalitnej odbornej úrovni a aby dychové orchestre mohli nachádzať nových hráčov. Má to však jeden háčik. Je potrebné, aby došlo k určitým zmenám na konzervatóriách. Ich absolventi perfektne až virtuózne ovládajú hru na svoje dychové nástroje, ale málokedy sa dostanú do kontaktu s dychovým orchestrom. Potom k nám prichádzajú učitelia, ktorí vedia hrať, ale k orchestrom nemajú vzťah. My vnímame tento problém, ktorý by sa mal riešiť cez MŠ, cez školské vzdelávacie programy. My máme v učebných plánoch zakomponované, že od 3. ročníka by deti hrajúce na dychové nástroje mali byť zaradené do súborovej, komornej, orchestrálnej hry, ale každá škola k tomuto pristupuje podľa svojho.

Čo sa týka médií, televízie a rozhlasu, na Slovensku je de facto embargo na vysielanie takého žánra ako je dychová hudba. Naše malé deti jednoducho dychovú hudbu nemajú kde počuť a vidieť. My každý rok robíme veľké výchovné koncerty pre študentov gymnázií a žiakov druhého stupňa základných škôl. Robíme 2 – 4 koncerty v tejto sále, ktorá ma kapacitu 420 miest. Väčšina z týchto žiakov po prvýkrát vidí hrať dychový orchestr, alebo sólové nástroje. Majú z toho dobrý zážitok a potešenie, niektorí by chceli aj hrať, ale nič im to nehovorí. Za posledných 20 rokov tu nastala obrovská komunikačná diera, čo sa týka propagácie tejto žánrovej hudobnej kultúry na Slovensku. Toto je druhá vec, ktorú treba iniciovať a riešiť cez MŠ. V r. 1985 malo MŠ inšpektorku, ktorej záležalo na tom, aby orchestre ZUŠ mali každé 3 roky súťaž. V tých rokoch sme súťažili v štyroch kategóriách: do 15 / nad 15 rokov, do 18 / nad 18 členov. Riaditelia umeleckých škôl zamestnávali kvalifikovaných odborníkov, ktorí rozvíjali tento žáner hudby. Bohužiaľ, tento jav sa akosi vytratil. Dnes sa práci s dychovými orchestrami venujú v dobrom slova zmysle iba fanatici, ktorí zasvätia celý svoj život tejto práci po stránke odbornej, technickej, finančnej. Nechce sa mi veriť, že by slovenská mládež bola menej talentovaná než v Maďarsku, Českej republike, Rakúsku, západnej Európe. Napr. v Kanade, Japonsku, deti sa učia namiesto písania nôt hrať na husliach, akordeónoch. Tieto deti potom majú určité schopnosti a tvoria základňu, z ktorej sa dá vytvoriť aj dychový orchestr. Chcem, aby moje vystúpenie bolo podnetom pre Ministerstvo školstva, kultúry, pre ZDHS na to, aby sa hľadali cesty ako dosiahnuť zlepšenie stavu dychovej hudby na Slovensku.

Postupové súťaže

Jozef Burič, odborný pracovník NOC (SK)

Na tejto súťaži sa zúčastnili 2 slovenské orchestre (ďakujem dirigentom Michalovi Bróskovi a Vladimírovi Dianiškovi, že v Považskej Bystrici a Devínskej Novej Vsi máme výborné veľké dychové orchestre), hoci sme predpokladali, že ich tu bude aspoň 5. Chcem sa opýtať kolegov z Maďarska, Česka, či sú u vás postupové súťaže na to, aby sa orchester mohol zúčastniť na vrcholnej celoštátnej súťaži? Či pre malé, veľké, detské/mládežnícke orchestre, či sa u vás takéto postupové súťaže robia? Na Slovensku sa robia postupové súťaže iba pre malé dychovky (celoštátna súťaž sa organizuje každé 2 roky), žiaľ, pre veľké orchestre a pre detské/mládežnícke orchestre z dôvodu ich nízkeho počtu postupové súťaže usporiadať nemôžeme. Situácia s pred r. 1989, kedy sa konali okresné, krajské súťaže, na ktorých sa urputne bojovalo o postup na celoštátnu súťaž sú asi nenávratne preč.

Libor Mikl (ČR)

Postupová súťaž sa robí na Zlatej krídlovke, teda na súťaži malých orchestrov a je veľká snaha v tomto pokračovať, aj keď nad postupovými súťažami visí finančný Damoklov meč. Postupová súťaž je aj pri súťaži orchestrov základných umeleckých škôl. Samotná súťaž potom prebieha v kategóriách malých, stredných, veľkých orchestrov.

Pre veľké orchestre Ministerstvo kultúry ani „Združení dechových orchestrů České republiky“ postupové súťaže neorganizuje. Na súťažiach pre veľké orchestre v Ostrave a Prahe sú vypísané kategórie, na tieto súťaže sa prihlasuje, nie je potrebné sa kvalifikovať.

Hannes Kaufmann (A)

Niektoré spolkové krajiny sú na postupové súťaže malé, napr. Burgenland. Vo veľkých spolkových krajinách, napr. Horné Rakúsko (má 460 dychových orchestrov), tam robia každý rok postupovú súťaž v každom okrese. Najlepšie orchestre z okresov sa potom predstavujú na súťaži Horného Rakúska. Víťazi súťaži zo spolkových krajín potom súťažujú na celo rakúskom festivale vo Feldkirchu každé 3 roky.

ZDRUŽENIE DYCHOVÝCH HUDIEB SLOVENSKA

ODBORNÝ SEMINÁR

zameraný na problematiku veľkých dychových orchestrov

Lektori:

Adam Hudec (SK), hudobný skladateľ, čestný predseda ZDHS

Libor Mikl (ČR), riaditeľ ZUŠ Morava Zlín, dirigent VDO ZUŠ Zlín

Michal Kogutowicz (PL), dirigent Parafialna Orkiestra Deta Laskowa)

János Kracsmeri (H), riaditeľ ZUŠ Tótkomlós, dirigent MLDO Tótkomlós

Hannes Kaufmann (A), dirigent VDO Eisenstadt/ St. Georgen, spolková krajina Burgenland

**Podujatie realizované s finančným príspevkom:
- grantového programu MK SR
- Hudobného fondu**

vydalo: Združenie dychových hudieb Slovenska, november 2014